

1. En lagrettemann var dommer på bygdetinget, mens en lagmann var dommer på lagtinget. Lagrettemenn var i tillegg rettsvitner på lagtinget.

2. Et målstevne var et rettsmøte utenfor rettssalen, for eksempel ved en del eiendomstvister, hvor det var nyttig å gå opp grensene.

3. Sorenskriveren.

4. Det er kjent ca. 800 tiltaler og ca. 300 henrettelser for trulldom i Norge.

5. Rogaland og Finnmark. Dette kan forklares med at de eldste tingbøkene er derfra, henholdsvis 1613 og 1620.

6. Sagbruksprivilegiene innebar at kun 664 av rundt 1200 norske sager fikk soge for å eksportere tømmer. De resterende fikk kun soge til eget bruk.

7. Fogden var lensherrens hjelper, og tok seg av skatteinnkreving, politiarbeid og administrasjon av bygdetinget. Han var i tillegg offentlig påtalemyndighet og måtte gjøre avhør/etterforskning med tanke på prøvsbrev.

8. En primærkilde er den kilden som ligger nærmest en hendelse i både tid og rom.

9. Normative kilder sier hva som skal hende, for eksempel lovverk. En deskriptiv kilde sier hva som faktisk skjedde, for eksempel en tingbok.

Emnekode : H1-124
Kandidatnr. : 8125
Dato : 11.12.2013
Ark nr. : 2 av 4

10. I begrepet "maleficium" ligger det at en person drev med såkalt sort magi, men uten at en pakt med djevelen var inngått (i kontrast til diabolisme).

11. Opposisjon er i pensumlitteraturen for det meste brukt om motstand til øvrighet, hvor typiske lovbrudd var skyssnekt (for eksempel å nekte å re fogden), militærnekt og lignende motsetninger mot forordninger fra staten. Bondeopprør kunne være resultatet ~~en~~ om begrepet rant over med nye lover og retningslinjer, ellers var supplikker en metode å vise sin misnøye på.

12. Fernand Braudels begrep "den lange tid" er en kontrast til hans to andre begreper "begivenheter" og "konjunkturer", ved at "den lange tid" handler om endring over et større tidsrom. Det er da gjerne brukt om forandring i økologi, miljø eller menneskers mentalitet, altså seige og tungroddede endringer.

13. I 1590/91 ble både rettshierarkiet innført og sorenskriverembetet så dagens lys. På første trinn i pyramidens, var bygdinget (eventuelt byting), og på bygdinget gjennomgikk man en forskyvning i domsmyndigheten i løpet av 1600-tallet.

I 1590/91 var det lagrettemenn, det vil si bønder som har ~~ett~~ avlagt ed til lagmannen, som var dommere. Sorenskriveren fungerte da kun som en sekretær. Men i og med at lagrettemennene til stadighet ble utskiftet, mot sorenskriveren som var fast, bygget han etterhvert opp en stor forståelse for både lovgivning og rettspraksis.

Med dette i bakhodet er det ikke så uforståelig at han gradvis startet å domme sammen med lagrettemennene,

Emnekode : HI-124
Kandidatnr. : 8125
Dato : 11.12.2013
Ark nr. : 3 av 4

noe som også ble formelt slått fast i 1633: Han ble da offisielt meddommer. Dette var han framover, til han i 1687 rykket opp enda et hakk og ble enedommer. Det fantes dog unntak, som i odels- og livs- og arressaker, hvor han måtte domme med lagrettemennene.

~~På den andre~~ Instans nummer to var lagtinget, som behandlet saker som ble anket fra bygde- og byting. Her var lagmannen dommer. Han hadde dog med seg en nemnd bestående av lagrettemenn, men disse fungerte bare som rettsvitner - de hadde altså ikke domsmyndighet.

Den høyeste rettsinstansen på norsk jord, var herredagen. Her dannet riksrådsmedlemmer fra (det danske) riksrådet, den norske kansleren og den norske stattholderen kjernen, men enkelte ganger var også kongen tilstede i egen person. Herredagen kunne også suppleres med norske lensherrer eller lagmenn.

14. Med uttrykket "voldsbeltet", mener man en geografisk region med utpreget bruk av vold. Som oftest regner man dette området fra indre Agder (særlig Råbyggelag), gjennom indre Telemark og til Hallingdal og Valdres.

Isolasjon kan være en forklarende faktor, siden områdene som fellesnevner hadde at de ~~var~~^{var} vanskelige å komme til, for eksempel for fogden. Spredningen av lover og forordninger gikk dermed saktere, noe som igjen førte til at endringen fra tidligere tiders ~~brutale~~ ~~mentaltitet~~ brutale krigermentalitet til et mer sivilisert og aggresjonskontrollert lynne tok lengre tid her. Heimereetten kan også ha spilt ~~en~~^{en} rolle her.

I tillegg var bondeselveie spesielt utbredt i dette området, og dette kan også ha vært en kime til konflikt - og en årsak til at vi idag benytter oss av begrepet "voldsbeltet".

Emnekode : H1-124
Kandidatnr. : 8125
Dato : 11.12.2013
Ark nr. : 4 av 4

15. I sakfallstlistene fra lensregnskapene får man ikke vite stort om misgjerningen, da det i hovedsak kortfattet er nevnt grunnleggende informasjon som gjerningsmannens navn, lovbrudd, (offer) og bøtesats. I tillegg viser listene kun lovbrudd som ble bøtelagt, og det oppstår dermed mørketall med tanke på praksisen med avsoning hos fogden.

I tingbøkene, som det fra 1633 ble lovpålagt å føre, er derimot alle saker som ble tatt opp på tinget beskrevet. Beskrivelsen av lovbruddet er her mer utførelig, så man kan få vite mer om bakenforliggende omstendigheter. Det man derimot ikke kan vite, er om dommen som er oppgitt i tingbøkene ble den endelige dommen. Saken kunne jo ankes og høyere rettsinstanser kan eventuelt ha overprøvd domsavsigelsen som står i tingboka.